Valtiovarainvaliokunnan kunta- ja terveysjaosto

Lausuntopyyntö 11.10.2021

HE 146/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2022

Suomen opiskelijakuntien liitto - SAMOK ry kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2022, ja lausuu kunnioittaen seuraavaa.

Lyhyesti

- SAMOK on tyytyväinen YTHS:n palveluiden laajentumiseen AMK-opiskelijoiden käyttöön, uudistus on ollut erittäin tervetullut parannus AMK-opiskelijoiden terveyden kannalta.
- YTHS:n palveluiden saatavuutta ja saavutettavuutta tulee seurata tarkasti. Mikäli palvelut ruuhkautuvat, tilanteeseen tulee reagoida nopeasti osoittamalla YTHS:lle lisäresursseja.
- Pidämme terveydenhoitomaksun keräämistä oikeudenmukaisena tapana kerätä opiskelijoiden rahoitusosuus opiskeluterveydenhuollosta, mutta terveydenhoitomaksun keräämiseen liittyvissä käytännön asioissa on ongelmallisia kohtia.
- Kiinnitämme huomiota sujuviin palveluketjuihin sekä yhteistyöhön YTHS:n ja tulevien hyvinvointialueiden välillä.

YTHS:n tehtävien laajentuminen, toiminnan järjestäminen sekä resurssit ja niiden riittävyys

Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön (YTHS) palvelut laajenivat ammattikorkeakouluopiskelijoille 1.1.2021 alkaen, kun laki korkeakouluopiskelijoiden terveydenhuollosta tuli voimaan. Uuden lain myötä Kela vastaa palveluiden

järjestämisestä ja YTHS niiden tuottamisesta. AMK-laajennus on ollut erittäin tervetullut uudistus, mistä SAMOK esittää kiitoksensa. Laajennus on yhdenvertaistanut korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palvelut. AMK-opiskelijoiden terveydentila on tutkimusten mukaan yliopisto-opiskelijoita heikompi esimerkiksi suunterveyden osalta ja siksi YTHS:n palvelut ovat heille hyvin tarpeellisia.

Laajennuksen yhteydessä YTHS:n rahoitus uudistui niin, että valtio vastaa 77 prosentista opiskeluterveydenhuollon palveluiden tuottamisesta koituvista kustannuksista ja opiskelijat 23 prosentista. Opiskelijoiden osuus kerätään opiskelijoilta veroluontoisena, lukukausittain Kelalle suoritettavana maksuna. Valtion osuus opiskeluterveydenhuollosta on noin 65,8 miljoonaa ja opiskelijoiden noin 19,7 miljoonaa euroa. Opiskeluterveydenhuollon palveluiden rahoituksen riittävyyden turvaaminen on valtion vastuulla. Uudistettu rahoituksen järjestäminen on yksinkertaistanut YTHS:n rahoitusta ja tuonut siihen enemmän ennustettavuutta.

Opiskelijoiden rahoitusosuus on säilynyt aikaisempaan verrattuna suurin piirtein ennallaan, kun huomioidaan opiskelijoiden aiemmin maksamat käyntimaksut sekä YTHS:llä että kunnallisessa opiskeluterveydenhuollossa. Tämä on tärkeää, sillä opiskelijat ovat pienituloisia.

Terveydenhoitomaksun kerääminen ja viivästymismaksu

Terveydenhoitomaksun määräaika on nykyisessä lainsäädännössä asetettu niin, että Kela ei ehdi saada tietoja läsnäolevaksi ilmoittautuneista opiskelijoista ennen maksun määräaikaa. Tämän vuoksi Kelan ei ole mahdollista lähettää opiskelijoille viestiä maksuvelvollisuudesta. Tämä johtaa siihen, että tänäkin syksynä Kela karhuaa terveydenhoitomaksua 44 000 opiskelijalta. Opiskelijat ovat suuri, lähes 300 000 opiskelijan joukko, jonka tavoittaminen kokonaisuudessaan on tehokkaallakin tiedottamisella hyvin haasteellista. Korkeakouluopiskelijalta on toki kohtuullista odottaa itsenäistä asioiden hoitamista, mutta on selvää, ettei tieto muutoksesta saavuta ajoissa kaikkia opiskelijoita ja maksujen suorittamisessa on runsaasti tahattomia viiveitä. Emme usko, että lakia korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta laadittaessa lainsäätäjän tavoitteena on ollut tällaisen tilanteen luominen terveydenhoitomaksun suhteen. Lakia on syytä tältä osin muuttaa, jotta Kela voi asiointipalvelunsa kautta lähettää viestin maksuvelvollisuudesta opiskelijoille.

Toinen haaste terveydenhoitomaksun maksamisessa on laissa määritelty viivästymismaksu (laki korkeakouluopiskelijoiden terveydenhuollosta 27 §). Mikäli terveydenhoitomaksu maksetaan määräajan jälkeen, opiskelijalta peritään kiinteä viivästymismaksu. Viivästymismaksu peritään, vaikka maksu maksettaisiin määräajan umpeutumista seuraavana päivänä. Pidämme viivästymismaksua ymmärrettävänä, mutta näemme kohtuuttomana, että maksu tulee välittömästi eräpäivän jälkeen. Moni

opiskelija saattaa esimerkiksi odottaa opintorahan maksua ennen terveydenhoitomaksun maksamista ja joutuu siten maksamaan viivästymismaksun, josta lähetetään lasku todennäköisesti vasta useiden viikkojen päästä. Toivomme harkintaa sen suhteen, onko viivästymismaksu mielekästä periä jo lyhyestä, muutaman päivän viiveestä.

Palveluiden sujuvuus ja saavutettavuus

On syytä seurata tarkasti YTHS:n resurssien riittävyyttä ja tarvittaessa myös lisätä niitä. Pidämme tärkeänä, etteivät jonot ja siten odotusaika YTHS:n palveluihin pääse kasvamaan liian pitkiksi. Pandemia-aika on kasvattanut tarvetta opiskelijoiden mielenterveyspalveluille. On syytä huolehtia että YTHS:llä on riittävät resurssit tarjota muun muassa näitä palveluita.

YTHS:n palveluverkon laajentuminen tämän vuoden alussa on taannut korkeakouluopiskelijoille yhdenvertaiset ja saavutettavat palvelut, mutta palveluverkon kattavuutta ja sitä, missä palveluja käytetään, pitää seurata tarkasti. Opiskelijat eivät esimerkiksi aina asu paikkakunnalla, jolla opiskelevat. AMK-opintoja voi suorittaa monenlaisilla tavoilla monimuoto- tai etäopintoina, mistä johtuen opiskelijat saattavat käydä opiskelupaikkakunnalla melko harvoin. Tämä voi vaikeuttaa palveluiden kysynnän ennakoitavuutta joillain paikkakunnilla ja vaatii seurantaa.

YTHS ja kunnallinen terveydenhuolto

SAMOK ilmaisee huolensa siitä, että Suomeen saapuvat kansainväliset vaihto-opiskelijat eivät ole oikeutettuja YTHS:n palveluihin. Eduskunnan hyväksyessä lakia korkeakouluopiskelijoiden terveydenhuollosta Sivistysvaliokunta edellytti, että vaihto-opiskelijoiden tilannetta seurataan ja ratkaisuja etsitään esimerkiksi selvittämällä, voisivatko kunnat tai hyvinvointialueet hyödyntää YTHS:n palveluita vaihto-opiskelijoiden terveydenhuollon järjestämisessä (SiVL 11/2018 vp). Opiskeluterveydenhuollon palvelut ovat vaihto-opiskelijollle tärkeitä sujuvan vaihdon kannalta ja erityisesti silloin, kun vaihto-opiskelija suorittaa Suomessa opintoihinsa kuuluvan työharjoittelun.

Avoimen ammattikorkeakoulun polkuopiskelijat eivät ole oikeutettuja YTHS:n palveluihin, eivätkä he ole olleet oikeutettuja opiskeluterveydenhuollon palveluihin. Polkuopiskelijat opiskelevat kuitenkin ensimmäisen vuoden samassa tahdissa tutkinto-opiskelijoiden kanssa ja voivat sen jälkeen hakea ammattikorkeakouluun tutkinto-opiskelijoiksi. Eräissä kunnissa on tarjottu opiskeluterveydenhuollon palveluita myös avoimen polkuopiskelijoille silloin, kun se on ollut välttämätöntä esimerkiksi opintoihin kuuluvien harjoittelujen kannalta (esimerkiksi harjoittelupaikassa vaaditut rokotukset). Jatkossa on huolehdittava, että avoimen opiskelijat saavat opintojen kannalta oleelliset terveyspalvelut hyvinvointialueilta sujuvasti.

Esitämme myös toiveemme siitä, että sote-uudistuksen yhteydessä YTHS:n ja hyvinvointialueiden välisten palveluketjujen sujuvuus varmistetaan.

Helsingissä 25.10.2021

Oona Löytänen
puheenjohtaja

Armi Murto
toiminnanjohtaja

Lisätietoja:
Vellu Taskila
yhteiskuntapolitiikan asiantuntija
vellu.taskila@samok.fi
044 238 5384